

II

(Tiedonannot)

EUROOPAN UNIONIN TOIMIELINTEN, ELINTEN, TOIMISTOJEN JA
VIRASTOJEN TIEDONANNOT

EUROOPAN KOMISSIO

KOMISSION TIEDONANTO

Covid-19-hätätoimenpiteisiin liittyvät ohjeet terveydenhuollon ammattihenkilöiden vapaasta liikkuvuudesta ja koulutuksen vähimmäistason yhdenmukaistamisesta – direktiiviä 2005/36/EY koskevat suositukset

(2020/C 156/01)

Covid-19-kriisi edellyttää välittömiä ja poikkeuksellisia toimenpiteitä kansanterveyden alalla. Jäsenvaltioilla on vaikeuksia järjestää riittävästi lääkintähenkilöstöä torjumaan kriisiä ja pystyä edelleen diagnosoimaan ja hoitamaan potilaita. Terveydenhuoltolaitosten ja koulutuslaitosten tilanne voi vaikuttaa mahdollisuuteen järjestää täysimittaista koulutusta kaikkiin terveydenhuollon ammatteihin. Tämä koskee erityisesti käytännön harjoittelua.

Nopea reagointi kriisiin on ensiarvoisen tärkeää, mutta samalla on muistettava ne pikemminkin keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä ilmenevät vaikutukset, joita hätätoimenpiteillä voi olla, ja lievitettävä haittavaikutuksia mahdollisimman pitkälti toimimalla neuvokkaasti ja joustavasti. Komissio haluaa tukea jäsenvaltioita tarjoamalla apua ja tietoa ja etenkin nostamalla esiin tiettyjä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/36/EY⁽¹⁾ näkökohtia, jotka ovat tärkeitä pohdittaessa sitä, miten voidaan minimoida kriisin vaikutukset terveydenhuollon ammattihenkilöihin. Tähän kuuluvat yhdenmukaistettuihin koulutusvaatimuksiin kohdistuvat vaikutukset, terveydenhuollon ammattihenkilöiden oikeuksien täysimääräinen turvaaminen, myös helpottamalla ammattipätevyden tunnustamista henkilöiden liikkua rajojen yli, sekä potilaiden terveyden ja turvallisuuden korkean tason takaaminen.

Ohjeiden tarkoituksena on varmistaa terveydenhuollon ammattihenkilöiden vapaa liikkuvuus mahdollisimman kattavasti heidän tällä hetkellä kohtaamissaan poikkeuksellisissa olosuhteissa. Näillä ohjeilla täydennetään niitä tietoja, jotka esitetään covid-19-kriisiin liittyvään terveydenhuollon rajatylittävään yhteistyöhön annettavaa EU:n hätäapua käsittelevässä tiedonannossa⁽²⁾ sekä EU:hun suuntautuvaa muuta kuin välttämätöntä matkustamista koskevan väliaikaisen matkustusrajituksen täytäntöönpanosta, kauttakulkujärjestelyjen helpottamisesta EU:n kansalaisten kotiuttamiseksi ja vaikutuksista viisumipolitiikkaan annetuissa ohjeissa⁽³⁾.

Komissio vakuuttaa jäsenvaltioille, että se on valmis keskustelemaan niiden kaikkien kanssa kriisin aikana kohdatuista erityisistä ongelmista ja aiheellisissa tapauksissa puuttumaan ongelmiin sopivalla tavalla kaikilla käytettävissään olevilla hallinnollisilla ja lainsäädännöllisillä keinoilla.

Direktiivissä vahvistetaan ammattipätevyysien rajatylittävää tunnustamista koskevat säännöt. Direktiivissä asetetaan lisäksi EU:n tason vähimmäiskoulutusvaatimukset tietyille alakohtaisille ammattiteille, joita ovat esimerkiksi yleissairaanhoidosta vastaavat hoitajat, hammaslääkärit (myös erikoishammaslääkärit), lääkärit (myös eräät erikoislääkärit) ja proviisorit. Direktiivin 21 artiklan 1 kohdan mukaan vastaanottavan jäsenvaltion on automaattisesti tunnustettava tällaisesta

⁽¹⁾ EUVL L 255, 30.9.2005, s. 22.

⁽²⁾ EUVL C 1111, 3.4.2020, s. 1.

⁽³⁾ EUVL C 1021, 30.3.2020, s. 3.

koulutuksesta annettavat asiakirjat, jotka luetellaan direktiivin liitteessä V. Pätevyyden automaattinen tunnustaminen ei koske sellaisia muita terveydenhuollon ammattihenkilöitä, kuten erikoissairaanhoitajia, joiden koulutuksesta ei ole asetettu vähimmäisvaatimuksia EU:n tasolla. Vastaanottava jäsenvaltio voi (mutta sillä ei ole velvollisuutta) tarkastaa näiden ammattihenkilöiden pätevyyden ja määrätä tarvittaessa korvaavia toimenpiteitä.

Seuraavat ohjeet on tarkoitettu jäsenvaltioiden avuksi niiden harkitessa toimenpiteitä, joilla puututaan välittömään henkilöstöpulaan tai jotka koskevat tulevien terveydenhuollon ammattihenkilöiden kouluttamista.

1. Terveydenhuollon ammattihenkilöiden pätevyyden tunnustaminen ja työ lupa rajatytilävissä tilanteissa

- a. Direktiivissä annetaan ammattihenkilöille, jotka pyytävät ammattipätevyytensä tunnustamista toisessa EU-maassa, oikeuksia sen varmistamiseksi, että jäsenvaltion viranomaiset arvioivat heidän pyyntönsä asianmukaisesti ja tiettyjä menettelyllisiä takeita ja määräaikoja noudattaen. Näissä säännöissä määritellään ne enimmäisvaatimukset, joita terveydenhuollon ammattihenkilöiltä voidaan vaatia. Ne eivät velvoita jäsenvaltioita asettamaan rajoituksia tunnustamismenettelyihin. Näin ollen:

Direktiivi ei estä jäsenvaltioita käsittelemästä maahan tulevia terveydenhuollon ammattihenkilöitä vähemmän tiukasti, olipa kyseessä palvelujen tilapäinen tarjoaminen tai sijoittautuminen. Jäsenvaltiot voivat esimerkiksi jättää vaatimatta ennakkoilmoitusta ja todistusten ennakkotarkastusta taikka soveltaa hakemusten käsittelyyn lyhyempiä määräaikoja, vaatia tavallista vähemmän asiakirjoja, olla vaatimatta oikeaksi todistettuja käännöksiä tai jättää vaatimatta korvaavaa toimenpidettä, jos vastaanottava jäsenvaltio katsoo, että potilasturvallisuus ei vaarannu merkittävästi. Toimenpiteiden olisi oltava syrjimättömiä.

Eräiden terveysalan ammattien – esimerkiksi lääketieteellisen peruskoulutuksen saaneet lääkärit, eräiden erikoisalojen, kuten keuhkosairauksien tai anestesian, erikoislääkärit sekä yleissairaanhoidosta vastaavat hoitajat – pätevyyden tunnustaminen perustuu direktiivin mukaiseen vähimmäistason yhdenmukaistamiseen.

Kun nämä terveydenhuollon ammattihenkilöt muuttavat tilapäisesti toiseen jäsenvaltioon vahvistamaan sen työvoimaa rajoitetun ajan ja kyse on palvelujen tilapäisestä ja satunnaisesta tarjoamisesta, heiltä voidaan vaatia ainoastaan yksinkertainen ilmoitus ilman että tarvitsisi odottaa vastaanottavan jäsenvaltion viranomaisten päätöstä. Vastaanottava jäsenvaltio voi luopua tällaisista ilmoitusvelvollisuuksista yksipuolisesti joko yleisesti taikka tietyksi ajanjaksoksi tai tiettyjen toimintojen tai alojen osalta.

Eräiden muiden terveysalan ammattien osalta jäsenvaltiot voivat vaatia sellaisten ammattihenkilöiden pätevyystodistusten ennakkotarkastusta, joiden toiminnalla on vaikutuksia terveyteen ja turvallisuuteen. Tämä voi koskea erikoissairaanhoitajia (toisin kuin yleissairaanhoidosta vastaavia hoitajia), eräitä erikoislääkäreitä esimerkiksi silloin, kun jotakin erikoisalaa säännellään vastaanottavassa jäsenvaltiossa mutta lähettävässä jäsenvaltiossa ei, taikka avustavaa hoitohenkilöstöä, kuten fysioterapeutteja.

Ennakkotarkastukset eivät ole direktiivin mukaan pakollisia, ja jäsenvaltiot voivat vapaasti nopeuttaa tai vähentää näitä ennakkotarkastuksia tai luopua niistä.

- b. Direktiiviä ei sovelleta hakijoihin, jotka eivät ole vielä saaneet täyttä pätevyyttä kotijäsenvaltiossaan. Tämä ei estä vastaanottavaa jäsenvaltiota antamasta heille lupaa tarjota rajoitettuja terveyspalveluja alueellaan tai olla palkatussa työssä kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti. Tähän voidaan käyttää myös kriisiin vastaamiseksi perustettuja erityisiä menettelyjä.

2. Varhennettu valmistuminen terveydenhuollon ammattialoilla tai tilapäiset mukautukset opetussuunnitelmiin kriisin vuoksi

Jotkin jäsenvaltiot saattavat harkita pitkälle edenneiden opiskelijoiden valmistumisen varhentamista, jotta käyttöön saataisiin lääkintähenkilöstöä tai koska koulutusta ei sen viimeisinä kuukausina voida kriisin vuoksi järjestää (koulutuslaitokset on suljettu, jäsenneilyä käytännön sairaalaharjoittelua ei voida järjestää jne.). Tällaisissa kaavailuissa on otettava huomioon, että terveydenhuollon ammattialoihin sovelletaan EU:n tasolla vähimmäiskoulutusvaatimuksia.

- a. Jos direktiivissä asetetut vähimmäisvaatimukset täyttyvät, valmistumisen varhentaminen tai koulutuksen lyhentäminen alakohhtaisten ammattien tapauksessa kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan ja on direktiivin mukaista. Kyseisille ammattihenkilöille voidaan antaa liitteessä V lueteltu tutkintotodistus, ja heillä on sen jälkeen täydet oikeudet automaattiseen tunnustamiseen. Tilanne voi olla tällainen esimerkiksi maissa, joissa koulutus ylittää direktiivissä asetetut vähimmäisvaatimukset.
- b. Jos direktiivissä säädettyjä vähimmäisvaatimuksia ei voida täyttää, olisi pyydettävä poikkeusta direktiivin 21 artiklan 6 kohdasta, jotta vuonna 2020 valmistuvat opiskelijat voisivat nykyisissä covid-19-epidemiaan liittyvissä poikkeuksellisissa olosuhteissa saada liitteessä V mainitun tutkintotodistuksen.

Direktiivin 61 artiklassa säädetään, että jos jäsenvaltiolla on huomattavia ongelmia direktiivin jonkin säännöksen soveltamisessa, voidaan antaa täytäntöönpanosäädös, jolla annetaan määräajaksi lupa poiketa kyseisen säännöksen soveltamisesta. Täytäntöönpanosäädös voi olla päätös tai asetetus.

Poikkeuksen soveltamisala ja sisältö riippuvat kunkin jäsenvaltion erityisolosuhteista. Poikkeuksen tarve määritetään käyttämällä perustana asianomaisilta jäsenvaltioilta saatuja selkeitä ja konkreettisia tietoja siitä, mitä sääntöjä ne eivät poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi pysty noudattamaan ja koskeeko tämä kaikkia tutkinnon suorittajia vai vain yksittäisiä henkilöitä tietyissä laitoksissa, tietyillä alueilla jne. Jäsenvaltioiden on lisäksi täsmennettävä, miten ja missä ajassa tutkinnon suorittajat voivat suorittaa koulutuksen vähimmäisvaatimuksista suorittamatta jäävät osuudet.

Jos poikkeusta pidetään asianmukaisena, se sisällytetään täytäntöönpanosäädökseen ja sen edellytyksenä on, että koulutuksen vähimmäisvaatimuksissa tarkoitetut tiedot, taidot ja pätevyudet hankitaan, vaikkakin osittain sen jälkeen kun tutkintotodistus on annettu. Direktiivin mukainen koulutus voitaisiin saattaa päätökseen eri tavoin, esimerkiksi hätätilanteessa tai sen jälkeen hankitulla ammattikokemuksella, täydentävällä erikoiskoulutuksella tai ammatillisilla täydennyskoulutusohjelmilla. Vuonna 2020 valmistuneiden ei näin ollen tarvitsisi palata koulutusohjelmaansa eikä heitä tarvitsisi ottaa mukaan seuraavan vuoden koulutusohjelmaan, kun hätätilanne on ohi.

Poikkeuksessa vahvistettujen edellytysten perusteella myönnettyihin tutkintotodistuksiin ei sovelleta automaattista tunnustamista vastaanottavassa jäsenvaltiossa ennen kuin koulutusta koskevat vähimmäisvaatimukset on täytetty. Komissio katsoo, että tällaisiin tutkintotodistuksiin voitaisiin niiden poikkeuksellisuuden osoittamiseksi liittää erityinen tutkintotodistuksen liite, jossa eritellään puuttuvat koulutusta koskevien vähimmäisvaatimusten osat. Tällä tavoin voitaisiin osoittaa mahdolliset puutteet ja helpottaa tunnustamismenettelyä, kun ammattiin valmistunut haluaa käyttää oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen ennen kuin hän on suorittanut koulutuksestaan puuttuvat osat. Tutkintotodistuksen liitteessä annettavat tiedot auttaisivat vastaanottavaa jäsenvaltiota päättämään tunnustamisesta ja mahdollisista korvaavista toimenpiteistä täysin tietoisina taustalla olevasta tilanteesta ja niistä poikkeuksellisista syistä, joiden vuoksi vähimmäisvaatimukset ovat jääneet täyttymättä.

Mahdollisuutta säätää 61 artiklan nojalla poikkeuksia koulutusta koskevista vähimmäisvaatimuksista on arvioitava käyttämällä perustana selkeitä ja konkreettisia tietoja asianomaisissa jäsenvaltioissa kohdatuista ongelmista.

Asianomaisten jäsenvaltioiden on järjestettävä lyhennetyn koulutuksen saaneille valmistuneille korvaava mahdollisuus suorittaa säännönmukaisesta koulutuksesta suorittamatta jääneet osat. Tällöin voitaisiin esimerkiksi ottaa huomioon hätätilanteessa tai sen jälkeen saatu ammattikokemus, tai asia voitaisiin hoitaa tapauskohtaisesti.

3. Muualla kuin EU:n / Euroopan vapaakauppaliiton (EFTA) jäsenvaltioissa tutkinnon suorittaneiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden pätevyyden tunnustaminen

EU:n/EFTAn ulkopuolella tutkinnon suorittaneiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden pätevyys tunnustetaan jäsenvaltioiden kansallisten menettelyjen mukaisesti. Kun kyse on terveydenhuollon ammateista, joiden osalta koulutuksen vähimmäisvaatimukset on yhdenmukaistettu EU:n tasolla (mukaan luettuna lääkärit ja yleissairanhoidosta vastaavat hoitajat), on kuitenkin noudatettava koulutuksen vähimmäisvaatimuksia (direktiivin 2 artiklan 2 kohta). Jos ammattihenkilöllä on johonkin näistä ammateista liittyvä muualla kuin EU:ssa tai EFTA:ssa hankittu

pätevyys, on sen jäsenvaltion, joka aikoo tunnustaa tällaisen todistuksen, sovellettava korvaavia toimenpiteitä. Vaihtoehtona on, että tällaisille ammattihenkilöille annetaan lupa työskennellä terveydenhuollossa mutta heitä ei kohdella sen ammatin harjoittajana, jonka osalta he eivät täytä direktiivissä säädettyjä pätevyysvaatimuksia.

Jos kyseessä on esimerkiksi kolmannessa maassa pätevyyden hankkinut hoitaja, jonka koulutus ei täytä yhdenmukaistettuja vähimmäisvaatimuksia, hänelle voitaisiin antaa lupa työskennellä terveydenhuollon avustavana henkilönä, jonka tehtäviä rajoitetaan siten kuin kansallisessa lainsäädännössä tällaisen toiminnan osalta säädetään.

Jäsenvaltiot voivat palkata terveydenhuollon ammattihenkilöitä, joilla on kolmansissa maissa hankittu tutkintotodistus, joko varmistamalla, että heidän ammattipätevyytensä täyttää EU:n tasolla vahvistetut koulutuksen vähimmäisvaatimukset, tai myöntämällä heille eri aseman kuin sellaisella henkilöllä, jolla on täydet valtuudet harjoittaa ammattia, jota koskevat koulutuksen vähimmäisvaatimukset on EU:ssa yhdenmukaistettu.

Yhteydenotot: grow-regulated-professions@ec.europa.eu
